

Hyvät kuulijat – arvoisat papit!

Sata vuotta sitten, jolloin pappisliitto perustettiin, vasta itsenäistynyt Suomi eli demokratian alkuvaiheita. Papisto oli ollut vuoden 1906 eduskuntauudistukseen asti yksi valtiopäivien neljästä säädystä. Varsinkin maaseudulla pappi oli pitkälle 1800-luvulle asti lähestulkoon ainut esivallan edustaja paikallisella tasolla – myös monissa maallisissa asioissa.

Pappisliiton satavuotisen historian aikana pappiin kohdistuvat odotukset ovat muuttuneet, sillä ihmisten uskonnollisuus on muuttunut. Papilta toivotaan ehkä enemmänkin aineksia omakohtaiseen hengelliseen etsintään. Mikään ei kuitenkaan korvaa papin teologista ja uskonnollista asiantuntemusta ja koulutusta. Itse asiassa tuntuu siltä, että aikamme kaipaa huutavasti juuri sellaisia ammattilaisia kuin papit – ihmisten kohtaamiseen, laajojen yhteyksien ymmärtämiseen, syvälliseen pohdintaan ja elämän kipukohtiin perehtyneitä, tehtävänsä sitoutuneita osaajia. Pappi osaa puhutella ja kuunnella, kuten tämän tapahtuman kutsussa hienosti sanotaan.

Evangelisluterilainen kirkko on aina edustanut Suomessa sivistystä, ja papit ovat aina olleet Suomen pitäjissä ja kylissä sivistyksen voimahenkilöitä – yhdessä kansakoulunopettajien kanssa. Papit toivat seurakuntalaisille paitsi Sanan hedelmiä, myös uusia ideoita ja innovaatioita esimerkiksi maataloustekniikassa. Näin luotiin pohjaa sille koulutusta kohtaan tuntemallemme arvostukselle, joka on yksi suomalaisen yhteiskunnan suuria voimavaroja edelleenkin.

Hyvät kuulijat!

Viimeisen vuoden aikana olen halunnut herättää yhteiskunnassamme keskustelua lukutaidosta. Suomen historiassa eräässä pääroolissa on ollut tarina lukevasta kansasta. Siinä kertomuksessa kirkolla on ollut suuri rooli lukutaidon opettajana. Seitsemän veljeksien lukkarin koulussa kannustimet olivat kohdallaan. Suomen kirkko oli myös suomen kirjakielen synnyinpaikka.

Lukutaidon oppimistulokset ja lukemisen harrastaminen ovat kuitenkin olleet laskussa jo vuosikaudet. On ollut hätkähdyttävää kuulla, että tutkimusten mukaan enää vain neljännes suomalaisvanhemmista lukee usein lapsilleen.

Lukutaito on kaiken oppimisen perusta. Vain riittävä lukutaito antaa valmiudet opiskella ja kerryttää elämässä tarvittavaa osaamista. Lukutaito on monissa tutkimuksissa yhdistetty yleiseen elämässä menestymiseen. Se on myös edellytys osallistumiselle yhteiskuntaan. Lukutaito vahvistaa yhteenkuulumisen ja osallisuuden tunnetta. Se avaa myös ovia itsetuntemukseen sekä luovuuden ja kekseliäisyyden kehittymiseen.

Vuosi sitten asetin kansallisen lukutaitofoorumin, puheenjohtajana kirjailija Juha Itkonen, pohtimaan lukutaidon laskua ja lukuinnon vähentymistä. Foorumi laati suuntaviivat lasten ja nuorten lukemisen edistämiseksi. Työn tuloksena syntynyt Lukuliike toimeenpanee foorumin linjauksia. Lukuliike innostaa ja haastaa kaikki mukaan tekemään ”liikkeitä”, omia kampanjoita ja haasteita, lukemisen puolesta.

Kutsun teitä kaikkia mukaan tähän työhön! Pappena työskentelette perheiden, lasten ja nuorten parissa, osana heidän arkeaan ja juhlaansa. Teillä on erinomainen mahdollisuus kannustaa lukemaan, suositella hyviä kirjoja – niin tietopuolisia kuin esimerkiksi hyviä lasten- tai nuortenkirjoja – ja näyttää esimerkkiä lukemisen voimasta.

Hyvät kuulijat!

Sivistyksen teemaan kuuluu myös rauhanomainen rinnakkainelo. Luottamus ja kansalaisten keskinäinen kunnioitus ovat sivistysvaltion perustekijöitä. Meidän on osattava kunnioittaa ja arvostaa toista. Kun Suomen uskonnollinen ja kulttuurinen maisema monimuotoistuu kovaa vauhtia, tarvitsemme lisää vuoropuhelua.

Ennakkoluulojen hälventäminen vuoropuhelun keinoin on erityisen tärkeää, kun liikkeellä on jatkuvasti viestejä, joilla pyritään luomaan ja vahvistamaan viholliskuvia kulttuurien ja uskontojen

välillä. Uskontoa voidaan käyttää myös epäterveesti oikeuttamaan toisten alistamista, terroria tai väkivaltaa.

On ehdottoman tärkeää haastaa nämä viestit, jotka luovat vastakkainasettelua ja epäsopua. On tärkeää, että kirkko ja seurakunnat tuovat esille lähimmäisenrakkauden sanomaa ja torjuvat uskonnon vallankäytön välineenä taikka vihan ja väkivallan oikeuttajana.

Myös valtiosektorilla kannamme vastuuta tästä työstä. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti kaksi vuotta sitten aloitteestani kymmenen kohdan Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelman. Ohjelmalla ehkäistään vihapuhetta ja rasismia sekä lisätä yhteiskunnallista osallisuutta. Se kattaa koulutuksen, kulttuurin, nuorisotyön ja liikunnan. Työ jatkuu edelleen, ja vihapuheen vastustamiseen tarvitaan jokaista. Papeilla on tähän koulutusta, ymmärrystä ja vieläpä mandaatti työnantajalta – ihan yläkerrasta asti.

Samoin uskontojen ymmärtämisen – uskontojen lukutaidon – merkitys korostuu. Suomessa on tehty jo kauan sitten se perusratkaisu, että jokaiselle opetetaan omaa uskontoa koulussa – julkisesti valvottuna, opetussuunnitelmien puitteissa ja opettajalta pätevyyttä edellyttäen.

Parhaimmillaan oman uskonnon opetus voi ehkäistä ääriajattelua, vahvistaa tervettä identiteettiä ja lisätä ymmärrystä muista uskonnoista. Koulujen uskonnontunneilla tänään pohditaan moraalisia ja eettisiä kysymyksiä. Siellä mietitään maailmankatsomusta. Siellä opitaan ymmärtämään omaa kulttuurista taustaa ja arvostamaan toista. Aito vuoropuhelu perustuu aina toisen ihmisen kunnioittavaan kohtaamiseen.

Uskonnonopetuksen järjestäminen on yksi käytännön osoitus siitä, että valtio arvostaa uskontoja positiivisena voimavarana ja kunnioittaa myös uskonnollisten vähemmistöjen arvomaailmaa. Uskonnon opetus tarjoaa lähtökohtaisesti yhdenvertaisen kohtelun kaikenlaisten katsomusten edustajille.

Hyvät kuulijat!

Työmme opetus- ja kulttuuriministeriössä on tiivistynyt kolmeen johtotähteen, joita seuraten olemme tällä kaudella uudistaneet koko koulutusjärjestelmän.

Ensimmäinen teema koskee vahvaa osaamis pohjaa Suomen uudistajana. Haluamme kääntää oppimistulokset nousuun. Haluamme nostaa suomalaisten koulutus- ja osaamistasoa.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laatua, kansainvälisyyttä ja vaikuttavuutta edistetään.

Toiseksi: Kukaan ei saa pudota. Koulutuksen tasa-arvosta on huolehdittava ja syrjäytymistä ehkäistävä. Katseet on koulutusjärjestelmässä käännettävä erityisesti varhaisiin vuosiin, jolloin syrjäytymistä ehkäistään tehokkaasti. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäävien nuorten osuus on kääntynyt laskuun. Jokaiselle lapselle ja nuorelle on taattava mahdollisuus ainakin yhteen mieluisaan harrastukseen.

Kolmanneksi haluamme korostaa avointa, kansainvälistä ja avarakatseista Suomea. Edistämme kansainvälisyyttä kaikessa koulutuksessa ja tutkimuksessa. Varhaistamme kielten oppimista. Alleviivaamme kunnioittavaa keskustelukulttuuria.

Minulla on ilo tuoda papiston päiville tervehdys valtioneuvostosta. Samalla toivotan Suomen kirkon pappisliitolle onnea 100-vuotisjuhlan johdosta.